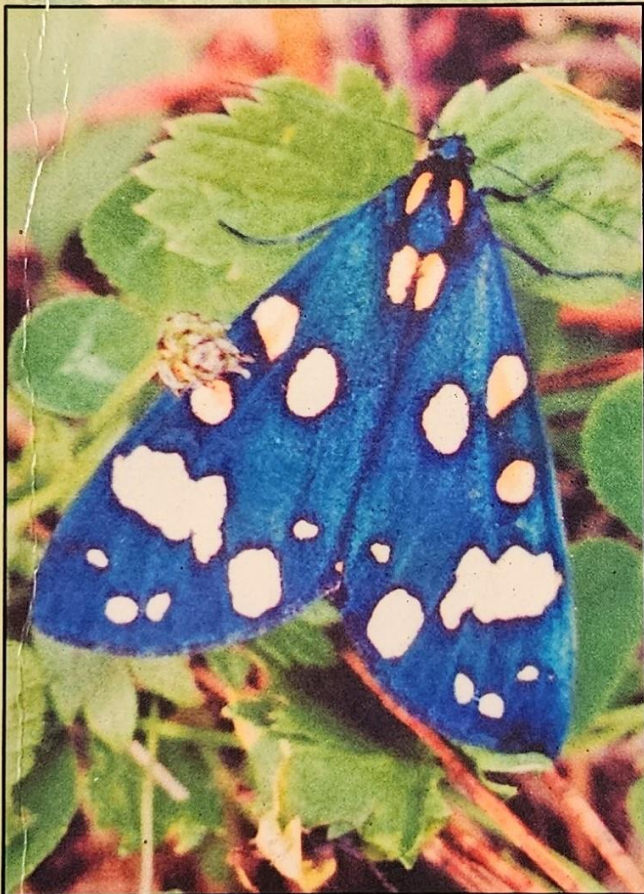

ზოოლოგიის ინსტიტუტის
შრომები

ტ. XXII

ТРУДЫ ИНСТИТУТА ЗООЛОГИИ
Т. XXII

*PROCEEDINGS OF THE INSTITUTE
OF ZOOLOGY*
Vol. XXII

УНИВЕРСАЛ - უნივერსალი - UNIVERSAL

2004

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია

Академия наук Грузии

Academy of Sciences of Georgia

ზოოლოგიის ინსტიტუტის შრომები

ტ. XXII

ТРУДЫ ИНСТИТУТА ЗООЛОГИИ

т. XXII

PROCEEDINGS OF THE INSTITUTE
OF ZOOLOGY

Vol. XXII

თბილისი

Тбилиси 2004 Tbilisi

УНИВЕРСАЛ - უნივერსალსალო - UNIVERSAL

3. G. Kolenosky. *Wolf predation on wintering deer in east-central Ontario*. "Journal of Wildlife Management 1972, N2, p. 357-369.

4. O. Pereladova, S. Pereladov. Captive Breeding of Persian (Goatred) gazelles in sanctuary of the Siunt-Khasardag National reserve (in Russian). "Conservation and perspectives of recovery Persian (Goatred) gazelles in USSR. Moscow 1988, p. 49-59.

5. M. Kristal. Placentofagia: A Biobehavioral enigma; "Neuroscience & Biobehavioral Reviews, vol. 4, p. 141-150.

6. B. Grzimek. Und immer Wieder Pferde (in German). Munchen. 1977. 201 p.

7. F. Walther. Age, sex, and social status of Thomson's gazelle in correlation with flight from predators. Transactions of the IX international congress of Game Biologists. Moscow 1970, p. 500-502.

ბ. ლორთქიფანიძე, გ. დარჩიაშვილი, ნ. კოპალიანი
ახალი ცნობა საქართველოში ჯიქის არსებობის შესახებ

ჯიქი (*Panthera pardus tulliana (ciscaucasica, saxicolor)*) საქართველოში გავრცელებულ მუქმწოვართა შორის ერთ-ერთი ყველაზე მცირერიცხოვანი სახეობაა. იგი შეტანილია საქართველოს წითელ წიგნში, როგორც გამქრალი ან მიუღვამელ ადგილებში შემორჩენილი, ხოლო ბუნების დაცვის მსოფლიო კავშირის (IUCN) წითელი ნუსხის მიხედვით მინიჭებული აქვს კრიტიკულ საფრთხეში (CR) მყოფი სახეობის სტატუსი [1].

მეოცე საუკუნის დასაწყისისთვის ჯიქის არეალი მოიცავდა საქართველოს თითქმის მთელ ტერიტორიას ჯავახეთის ზეგნისა და სამხრეთ აღმოსავლეთ საქართველოს გამოკლებით [2].

უკანასკნელი 50 წლის განმავლობაში ცნობილია ამ ცხოველის მოპოვების ერთეული შემთხვევები (იხ. ცხრილი 1).

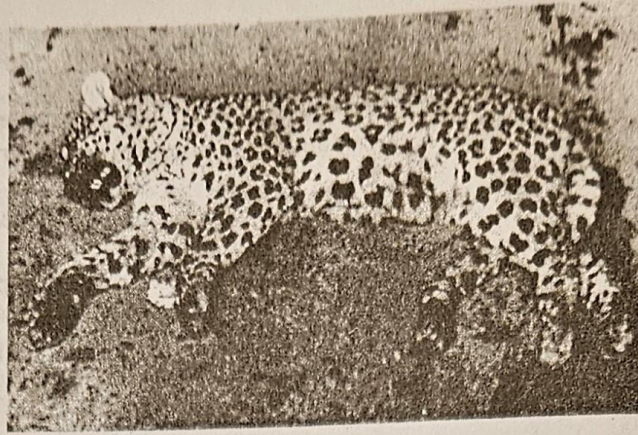
ცხრილი 1

საქართველოში ჯიქის არსებობის დამადასტურებელი ფაქტები
(ბოლო 50 წლის განმავლობაში)

წელი	მოპოვების ადგილი	დამატებითი ინფორმაცია
1949-52 (ზუსტი თარიღის დადგენა ვერ მოხერხდა)	საგურამოს ქედი, სოფელ წნელისთან	მოკლულია
1950	ზნაურის რაიონში, სოფ. განთიადთან	მოკლულია ზეადი. იგი სოფლის მაცხოვრებლებმა ქვებით ჩაქოლეს [3]
1954	ზედაზენტან (საგურამოს ქედი)	მოკლულია, ირმებზე ნადირობისას საგურამოს ნაკრძალსა და მიმდებარე ტერიტორიაზე (ფოტო 1)
1970	ფშავი, სოფ. მათურასთან	ზევეში მოპყვა. ჯიქის ჩონჩხი და ტყავის ნაწილები ინახება საქ. სახ. მუზეუმში. ასაკი-3-4 წელი. სიგრძე 2მ-ს აღემატება [8]
80-იანი წლების ბოლოს	პირიქითა ხევსურეთი, მდინარე ასას ხეობა - არხოტი	ნანახია მოკლული ლეოპარდის ყბა

* უნდა აღინიშნოს, რომ დღემდე გაურკვეველია საქართველოში მობინადრე ჯიქის ქვესახეობრივი კუთვნილება. აღნიშნულ რეგიონში სახელდება შემდეგი ქვესახეობები: *Panthera pardus ciscaucasica* - კავკასიური (წინააზიური) ლეოპარდი [4,5] *Panthera pardus tulliana* - წინააზიური (ანატოლიის) ლეოპარდი [1,6]. ბუნების დაცვის მსოფლიო კავშირის (IUCN) სისტემატიკის მიხედვით მითითებულია *Panthera pardus tulliana* (ანატოლიის ლეოპარდი) და *Panthera pardus saxicolor* (ჩრდილო-სპარსული, ანუ მცირეაზიური ლეოპარდი) [1,7].

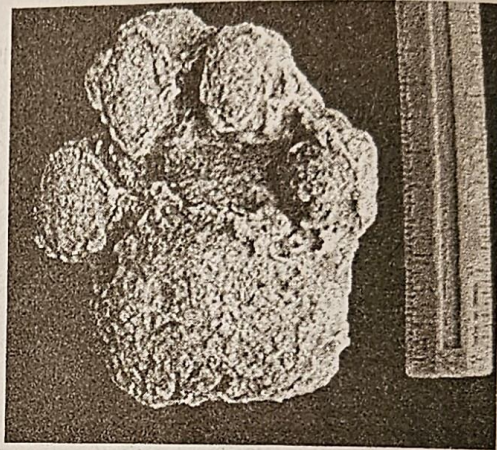

ფოტო 1. 1954 წელს, ზედაზენთან მოკლული ლეოპარდი

ფოტო 2. ლეოპარდის წინა თათის კვალი - თაბაშირის ნაძერწი

ფოტო 3. (მარცხნივ) ლეოპარდის უკანა თათის კვალი - დატოვებული თიხის სველ გრუნტზე

90-იანი წლებიდან მოყოლებული სახეობათა კონსერვაციის ცენტრი აგროვებდა მონაცემებს ლეოპარდის შესახებ. ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ მოწოდებული უახლესი ინფორმაციის საფუძველზე ნათლად გამოიკვეთა, რომ ჯიქის არსებობის კვალი პირიქითა ხევისურეთში და თუშეთში უნდა გვეძებნა.

2001 წელს, სამხრეთ კავკასიაში ლეოპარდის კონსერვაციის პროექტის ფარგლებში (ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის- WWF მხარდაჭერით) ჩატარდა ექსპედიცია ხევისურეთში. ამ პერიოდში ჯიქის, ან მისი არსებობის რაიმე კვალის ნახვა ვერ მოხერხდა.

2004 წლის ზამთარსა და გაზაფხულზე ვაშლოვანის ნაკრძალსა და ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გარემოსდაცვის გლობალური ფონდისა და მსოფლიო ბანკის დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის ფარგლებში ჩატარდა ექსპედიციები. მათი მიზანი იყო ეკოსისტემების საკვანძო სახეობების პოპულაციების მდგომარეობის შესწავლა.

ზამთარში, ცხოველების მიერ გაკვალულ ბილიკზე, ნანახი იქნა დიდი ზომის კატისებრი ცხოველის კვალი. ბილიკი მდებარეობდა ღვიანი ნათელი ტყის ჰაბიტატში, რომელიც თავისი რელიეფისა და მცენარეული საფარის თავისებურებების გამო წარმოადგენს მსხვილი ძუძუმწოვრების მნიშვნელოვან თავშესაფარს ვაშლოვანის ეროვნულ პარკში. წინა თათის კვალის ზომებია: სიგრძე - 10 სმ, სიგანე - 10,5 სმ, ბალიშის აღნიშნული კვალი ჯიქს ეკუთვნოდა. გაზაფხულზე კვალი ისევ იგივე ტერიტორიაზე იქნა ნანახი. მისი ფოტოები გაეგზავნა საერთაშორისო ექსპერტს აზიური ჯიქის შესწავლასა და შენარჩუნების საკითხებში კ. ლუკარევსკის. მან დაადასტურა, რომ კვალი ნამდვილად ჯიქის იყო.

ბილიკზე, სადაც კვალი რამდენიმეჯერ დაფიქსირდა, დაახლოებით 60 სმ-ის სიმაღლეზე, განთავსდა ფოტოხაფანგები (მოდელი - MT1500 Active Infrared Trail Monitor), რომლებიც მუშაობენ ცხოველის მიერ ინფრაწითელი სხივის გადაკვეთის პრინციპზე. 11 აპრილს, 18 საათზე და 35 წუთზე, ფოტოხაფანგის მიერ

B. Lortkipanidze, G. Darchiashvili, N. Kopaliani

Leopard in Georgia (new evidence)

Summary

Leopard (*Panthera pardus tulliana (ciscaucasica, saxicolor)*) is one of the most rare species for Georgia, as well as for the entire Caucasus region. This subspecies is included in the Red Data List of IUCN as critically endangered (CR).

In winter 2003 and in spring 2004, in Vachlovani National Park (South-East of Georgia – Shiraki Plateau) a leopard's footprints were recorded. Sizes are as follows: length 10-cm, width 10,5-cm, length of pad 6-cm, width 7-cm. Remote sensor camera was installed (model - MT1500 Active Infrared Trail Monitor) on the actively used trail. On April 11, 2004 (18:35) the camera took photo of a leopard. It is a young male, approximately 70-75 cm high in withers. This is the first photo of wild leopard ever shot in Georgia. This is the first time description of the species in the southeastern part of Georgia. According to the available literature few individuals remain in the Great Caucasus Range (in Tusheti and Khevsureti). Presumably, this animal has moved from that area.

Studies were carried out by Noah's Ark Centre for the Recovery of Endangered Species (NACRES) within the GF/WB Protected Areas Development Project.

ლიტერატურა

1. The IUCN Red List of Threatened Species. Downloaded on 04 May 2004. <http://www.redlist.org/search/details.php?species=15964>
2. საქართველოს ბიომრავალფეროვნების პროგრამის მასალები. თბილისი, 1996: 92.
3. Т.В. Коходзе. Влияние хозяйственной деятельности человека на изменение ареалов главных охотничье-промысловых животных Грузии. Тбилиси. 1991:112-113.
4. Н.Я. Динник. Звери Кавказа. Т.2. Тифлис, 1914:576.
5. К.А. Сатунин. Млекопитающие Кавказского края. Тифлис, 1915:133-135.
6. В.Г. Гептнер, А.А. Слудский. Хищные (гиены и кошки). Млекопитающие Советского Союза. -М., Высшая школа, 1972:551.
7. Felidae (Genus: *Panthera*). <http://www.il-st-acad-sci.org/mammals/cat004.html>
8. არნ. გეგეჭკორი. დედა ბუნება. - თბილისი, განათლება, 1986.
9. В. С. Лукаревский. Личное сообщение. 2004.
10. В.С. Лукаревский. Леопард, Полосатая Гиена и Волк в Туркменистане. М. 2001: 128.

O. Bendukidze

TWO NEW TRIBES OF SUBFAMILY ALLACTAGINAE (DIPODOIDEA, MAMMALIA)

The most of recent jerboas, apparently, arized at the neogene time. According to V.S. Zazhigin and A.V. Lopatin [6] during the early miocenian and at the beginning of middle miocenian time on the territory of Kazakhstan, Mongolia and Siberia representatives of all recent subfamilis of these rodents existed. It's not excepted, that the may be distinctly recognized even in the Oligocene, as in Oligocene *Zapodinae* of Central Asia and Kazakhstan region of Central Asia (Kazakhstan, Mongolia, China) and the adjacent part of Siberia, probably, was one of the center, where the overwhelming majority of recent taxonomic groups of jerboas were formed. One of the posed ancestor of the jerboas, apparently, was genus *Gobiosminthus* Huang 1992 from the Oligocene of China, which as it is supposed [7], has the direct relation to the origin of *Allactaginae*. Really in the structure of *Gobiosminthus* teeth there are marked the obvious similar features of some jerboas of the subfamily *Allactaginae*. Although the genus *Gobiosminthus* taxonomically is far from the true jerboas (it belongs to *Zapodinae*) it is phylogenetic propinquity with the *Allactaginae* is out of question. A whole complex of peculiarities of *Gobiosminthus* teeth points to this taxon as phylogenetically transitional to the *Allactaginae*. On the first and